

Arkitektura

Aldiri aldizkaria

Eraikinek euskaraz hitz egiten dute

Aldiri. Arkitektura eta Abar euskara hutsean egindako lehen aldizkaria sortu dute Ibai Gandiaga eta Unai Fernandez de Betoño arkitektoek. Informazioaz harago eztabaida sortu nahi dute, arkitektura plazaratu.

UXUA LARRETXEIA

Argazkia: Dani Blanco

“ARTEAZ aparte teknika da, eta gure gizartea eraldatzen du”, horrelaxe definitzen du arkitektura Ibai Gandiagak. Gandiaga, Unai Fernandez de Betoñorekin batera, *Aldiri. Arkitektura eta Abar* aldizkariko zuzendaria da, estreinakoz euskara hutsean arkitekturari buruz diharduen agerkaria.

“Arkitekturaz gure hizkuntzan aritu nahi genuelako sortu genuen *Aldiri*. Guk irakurri nahiko genukeen aldizkaria idatziz orain arte zegoen hutsunea bete dugu”, Fernandez de Betoñok dioenez. Izan ere, egundaino izan da alor hori lantzen zuen euskarazko materialik, baina denak itzulpenak izan dira. Eta horrek ez zituen asetzen bi arkitekto hauek. Beraz, euskaraz arkitekturaren ezagutza produzitzeko interesa zeukaten beste lau lagunekin indarrak batu zituzten. Ekimena gauzatzeko Udako Euskal Unibertsitatearen laguntza izan dute.

Aldizkariaren itxura erabakitzeko orduan, monografikoaren aldeko apustua egin dute, besteak beste, eztabaida bultzatzeko lagungarri delakoan. Hiru hilabetearen behin argitaratuko duten ale bakoitzean arkitekturaren adar bati begira jarriko dira; abenduan aurkeztu zuten 0 zenbakian,

Olatu koloretsu bat azalean ailegatu zen *Aldiri* aldizkariaren 0 zenbakia 2009ko abenduan. Hiru hilabetearen behin argitaratuko da.



esaterako, arkitekto hasiberriak eta bizi dituzten komeriak izan zituzten hizpide, eta, lehenengo alean, berriz, Babes Ofizialeko Etxebizitzak. Ekologia, energia berriztagarriak, diseinua, artea, soziologia, geografia... Horien denen euskarri izateko gogoz jaio da *Aldiri*. Edonola ere, Euskal Herriko arkitektura da proiektuaren ardatza, eta hortaz, ale bakoitzean euskal arkitekto bati egindako elkarrizketa eta gure lurretan gauzatutako proiektu baten analisia txertatuko dituzte. Zenbait kasutan, gainera, autore bati monografia osoa eskaintzea aurreikusi dute, Luis Peña Gantxegiri edo Miguel Garairi, kasu. Halaber, unean uneko gaia ikuspegi ezberdinetatik eta begirada

anitez landuko dutela argi utzi dute. Jorratuko dituzten edukien arabera alor horretan aditua den arkitekto espezializatua-rengana joko dute azterketa edo analisia hark egin dezan. Zentzu horretan, ez daude kexatzeko moduan jende asko hurreratu baitzaie dagoeneko laguntza eskaintzera. Harrera on hori arkitektura ikasketak euskaraz egin dituen belaunaldia jada kalean izateak bermatu die, hein handi batean.



**Euskal Herriko arkitektura da
Aldiriren ardatza, eta hortaz,
ale bakoitzean euskal arkitekto
bati egindako elkarriketa eta
gure lurretan gauzatutako
proiektu baten analisia
txertatuko dituzte**

Bloga, kritika sustatzaile

Aldiri eskuratu nahi duenak gaur gaurkoz Elkar dendetan izango du horretarako abagunea, nahiz eta lauzpabost saltoki espezializatutuan ere salgai jartzeko modua lantzen ari diren. Harpidetza sistema eta bloga izango dira beste aukeretako batzuk. Sareko eta papereko edukiak ez dira erabat berdinak Fernandez de Betoñok azpimarratu duenez: “Blogeko edukiek kutsu kritikoagoa dute, xedea baita *feedback* edo hartu-eman sortzea gure eta gaian interesa duen edonoren artean”. Denborarekin papereko edukiak sarera pasa nahi lituzkete, baina beti ere papereko euskarria lehenetsiz. Hori bai, argi dutena da arkitekturarekiko sentsibiltatea duen ororengana iritsi nahi dutela, ez arkitekto edo arkitektura ikasleengana soilik. Helburu hori oraingoz gauzatzen ari dira, harpidedunen artean, besteak beste, historialariak, abokatuak, kazetariak eta paisajistak baitaude. Aniztasun horrek argi erakusten du interesa egon badagoela; “egunkarietan begiratu besterik ez dago jabetzeko garrantzia ematen zaiola, nahiz eta beharbada zuzenean ez jorratu”.

Berritasuna erantsi nahi izan dute arkitektura aldizkariaren merkatura, eta horretarako planoei garrantzia eman eta testuak memoriara soilik mugatu ordez, zerbait berria eranstea hautatu dute: kritika. “Informazioa iragazi ondoren analizatu nahi dugu, eta horren bidez eztabaida sortu”.



Ibai Gandiaga (ezkerrean) eta Unai Fernandez de Betoño. Bi arkitektook bultzatu dute *Aldiri* aldizkaria argitaratzea.

Euskara eta arkitektura, arkitektura eta euskara; zein harreman dute bi horiek? “Espainiako edo Frantziako kode teknikoak arkitekto batek bete beharreko lege garrantzitsuenak dira eta ez daude euskaratuak”. Gainera proiektuak, oro har, ez dira euskaraz egiten –gehienez jota elebidunak izaten dira– eta kontuan izan behar da arkitektura baten sortze prozesuan jende askok hartzen duela parte –arkitektoak, bezeroak, eraiki-





tzaileak, aparejadoreak, tokian tokiko udaleko teknikoak, eta abar—, eta horiek denak euskaldunak izatea oso zaila dela. Gandiagak honakoa ere gaineratu du: “Atzerritar asko dabiltza eraikuntzako sektorean lanean eta sarri gaztelaniaz komunikatzeko ere arazoak izaten dituzte, pentsa!”. Nolanahi ere, dena ez da ezkorra euskararentzat, zurgintzako eta hargintzako hiztegia aberatsa baita oso. Eguneroko jardunean, ordea, hiztegiak ezer gutxirako balio duela aipatu dute, obra batean ez duelako praktikotasunik eta hiztegia hizkuntza denean galtzen ari delako. Aitzitik, EHUKo irakasle hauen xedea ezagutza euskaraz sortzea da, horrek denboran irauten duelako; eta, gaztelaniak, frantsesak edo ingelesak gorputz teorikoa duten moduan, euskaraz zentzu horretan gabezia handia duelako.

Arkitektura globalizatua

Beraz, argi dagoena da euskarazko erreferentzia materialik apenas dagoela. Eta Euskal Herriko arkitekturari begira jarriko bagina, zer esan genezake horri buruz? “Ez dut uste Euskal Herriko arkitektura bereizten duen ezaugarririk dagoenik. Hori bai, haustura handia nabaritzen da Iparraldearen eta Hegoaldearen artean, bereziki hirigintza mailan; Iparraldean paisaia sakabanatuta dauden etxetxoak nagusitzen dira eta Hego-

**Arkitektura-euskara
binomioan dena ez da
ezkortasunerako motibo:
adibidez, zurgintzako eta
hargintzako hiztegia
aberatsa da oso**

aldean, ordea, trinkotasunera jotzen da gehiago”, Fernandez de Betoñok azaldu duenez. Zentzu horretan bai, baina egunkarrietan edo aldizkarietan agertzen diren erai-kin panpoxoetan erreparatuz gero, ez dago alde handirik hemengo eta beste herrialdeetako arkitekturaren artean, beste arte guztiekin gertatu moduan arkitektura ere globalizatzen ari baita.

Euskal Herriko arkitekturan Ibai Gandiagak frontoiak nabarmendu ditu: “Bi paretek toki bat nola sorrarazten duten erakusten du frontoiak, espazio hori leku izatetik toki izatera nola igarotzen den”. Kirol gunea, bazkariak egiteko lekua, aterpea, merkaturako kontzertuetarako edo ekitaldietarako eszenatokia... Orotariko funtzioak betetzen ditu frontoiak gure artean, xumea bezain bereizgarria da. Hori bai, bat hautatzekotan Azkoitikoa aukeratuko luke. Unai Fernandez de Betoñok, ordea, oso bestelako arkitektura azpimarratu du: “Ni hirigintzako irakaslea naizenez, hemengo alde zaharrekin geratzen naiz. Erdi Aroan eginak dira, eta askok helburu politikoak edo militarrek zituzten. Horrenbestez, zaindu beharreko harribitxiak dira”. Gasteizko Alde Zaharra du gustukoen, noski, bera hangoa baita. Arkitekturak —arte guztiek lez— estetikaz gain asko baitu sentsazio eta sentimenduetatik. ■